

‘Franciscus, een paus van het volk’

 2 maart 2015 |

Weerwoord op een uithaal van Antoine Bodar

In dagblad *Trouw* van dinsdag 24 februari heeft de priester professor dr. Antoine Bodar op vernietigende wijze uitgehaald naar paus Franciscus. Hij spreekt in een opiniestuk over een ‘lompe’ en overschatte paus met een tekort aan theologische visie en de verkeerde man op de goede plaats. Het zijn volgens ‘volkschrijver’ Rinie Maas voor een zo’n erudiet priester, die veel spiritualiteit heeft geboden, bijna ongeloofwaardige woorden. ‘Het “essay” wekt veel beroering in het land, ook in de verschillende delen van Brabant, onder pastores en gelovigen.’ Een weerwoord.

Rinie Maas

Iedere tijd krijgt de paus die hij verdient.

Franciscus vecht zich kapot; tegen armoede; uitbuiting van mens, dier en aarde.

Op de bres voor de vluchtelingen op Lampedusa. Beschermers van het leven. Een vechtpaus. Een paus van Hoop. Een paus van het Volk. Een paus die géén bedachtzame leider is; de verkeerde man op de goede plaats. Een Heilige Vader met tekort aan theologische visie. Het volk is lompe. Het krijgt dus een qua stijl lompe paus. Dat wil zeggen: te volks.

Een hoogmoedig maar nog niet meteen oninteressant verhaal 24/2 van Antoine Bodar in *Trouw*. Waaruit zowel een zekere intellectuele als superbia (hovaardigheid) spreekt; de ergste van de zeven ondeugden die zowel Jeroen Bosch als Pieter Brueghel de Oudere in hun werk op aanschouwelijke wijze hebben verbeeld alsook de consequenties daarvan.

Waar Bodar spreekt van een overschatte paus onderschat hij, denk ik in bescheidenheid, ongelooflijk wat mensen niet op intellectuele wijze per se denken maar vanuit het hart voelen. Ze voelen, de mensen, dat hij een goed en deugdzaam man is. Dat hij, volgens Bodar, bepaalde minpuntjes heeft; allicht.

Dat hij een autocraat is: kan gezien, zijn agenda waar zijn. Hij heeft haast.

Verder spreken het verhaal van Bodar, dat ik niet onmiddellijk een essay in de ware zin van het woord zou willen noemen, en de reacties daarop, voor zich.

Nu enkele tegenwerpingen.

In zo’n totaal verambtelijkt curiesysteem, dat nog altijd overeind staat, moet je de moed hebben op onderwerpen door te pakken; een vredesbevorderende generaal durven zijn. Niet altijd met mooie woorden maar ook confronterend, om een steen te werpen in de vijver waar het water stilstaat en het leven verstikt. Maar veel meer dan een generaal is deze paus een pastoor. In het *patois* van Noord-Brabant als “de geestelijkheid” aangeduid. Bedoeld wordt ‘pastoor en kapelaans’. Laat ik in het kort weergeven hoe deze paus zich hiertoe verhoudt met een vergelijking, die in deze streek speelt in het interbellum. In het werk van de schrijver A.M. de Jong krijgt *Merijntje Gijzen* in zijn jongensjaren te maken met twee typen pastoors. De oude, wijze en milde pastoor die Merijntje troost vanwege de zonde die hij in zijn ogen heeft begaan: het stelen van appels en nog wel uit de tuin van mijnheer pastoor zelf.

Het huilen staat Merijntje nader bij dan het lachen als hij zijn zonde door te stelen bij de pastoor opbiecht. Waarop deze – in de context van de tijd – antwoordt: “Och, kom Merijntje, we doen allemaal wel eens ’n bietje wa verkeerd; daar motte nie zo op peinzen en om blijven schrauwen, as ge altijd maar goede vrienden blijft hé, met Onze Lieve Heer”. Althans in woorden van gelijke strekking. Waarop het overgevoelige ventje al gauw z’n tranen droogt. En de pastoor zegt: “Allez kom dan gaan we

samen kijken of er nog wat mispels overgebleven zijn”. En Merijntje krijgt nog een mandje appels mee en een sigaartje.

Te maken krijgt Merijntje – en wij uit het interbellum en de jaren vijftig ‘als kinderen van dit volk’ overigens allemaal – echter ook met de onverbidelijke rechtzinnige pastoor, die handelt volgens de ‘onfeilbare leer des geloofs’. Van de laatste mag Merijntje geen misdienaar meer zijn omdat hij omgaat met een Godongelovige, de stroper Goort Perdaems, alias de Kruik. Een pastoor die als reactie daarop een flinke les krijgt van Flierefluiter, de zwerver, de andere vriend van Merijntje. Hij vaart tegen de pastoor uit dat hij het manneke zijn allermooiste dagelijkse taak heeft afgenomen en zegt tegen hem : “Voor pastoor en boer worde geboren. Boer zijde gij van afkomst.

En priester, da zulde gij nooit van z’n leven worre”. Alweer in soortgelijk idioom. Het is niet moeilijk te duiden welke pastoor deze paus is.

Alleen de dienaar kan leider zijn. Het doet mij eraan denken hoe Franciscus de mensen verrast in nood door hen persoonlijk op te bellen. Hoe hij toestaat dat een zwerver een graf krijgt in de tuinen van het Vaticaan. Een ontroostbaar meisje, wier hond dood is richt zich in een brief aan paus Franciscus en vraagt zich af waar de gestorven hond nu kan zijn. Waarop de paus, zonder dralen, antwoordt hij “dat alle schepselen Gods in de hemel komen; dat voor allen een nieuwe wereld is”. Dat moge misschien enigszins lijken te strijden met de weergalozen en uiterst genuanceerde prediker in de bijbel met zijn visie op het hier en hiernaams. Ze bijten elkaar evenwel niet. Prediker stelt slechts een waaromvraag. “Zoals een dier sterft sterft ook een mens; ze delen in dezelfde adem; dat is hun beider lot”... “Wie zal ooit weten of de adem van een mens naar boven opstijgt en die van een dier afdaalt naar de aarde”... Uit de Grunbergbijbel: leest het boek der boeken, Prediker: 1:1-4-16. Zou de mysticus Gerard Reve, die in *Het Violet van de Dood* schrijft dat er voor katholieken ook een dierenhemel bestaat, ooit hebben kunnen dromen dat hij een paus aan zijn zijde had? Voor het verdrietige kind is het, los hiervan, een fantastisch herderlijk antwoord. Antwoorden die deze paus bij ‘het volk’ bemind maken.

Zeer storend is verder de denigrerende wijze waarop Bodar zich uitlaat over de paus als grootvader. Een grootse invulling van deze paus die hij hautain en gruwelijk onderschat. Veel kinderen op de wereld hebben noch grootvader en grootmoeder, noch vader en moeder. De weeshuizen puilen uit. Moet je zien hoe een meisje in Manilla zich aan die man vastklampt. Eerder wilde ’n Afrikaans kindje ‘m voor zijn kathedr alsmaar niet loslaten. Hij ging ook nog op z’n stoel zitten. Dat was ontroerend. Kinderen voelen ongelooflijk goed welke mensen authentiek zijn, voor hen opkomen, bij wie ze veilig zijn.

Het is waar dat een wat afstandelijker paus in het verleden het beste was; dat maakte het ambt voor de mensen abstract en vatbaar. Die tijd is voorbij. In mijn werk als West-Brabants kroniekschrijver ervaar ik hoe kerken niet meteen voller geraken maar bij de mensen aan tafel hoor ik hoe ze zich gesteund voelen door doen en laten van deze paus. Dat hij over de hel spreekt en tegen abortus wordt in een slag volstrekt normaal gevonden. Zou dat te maken kunnen hebben met zijn door Antoine Bodar miskende soberheid van de stijl?

Volks is aan de man met de drie academische titels niet besteed. Mag ik hem er toch op wijzen dat de paters kapucijnen in Meerseldreef, net onder Breda, volkspriesters bij uitstek, nog altijd acht missen in het weekeinde opdragen. Een zogenaamd stijlvol half uren miske met een mooi kort preekje à la Franciscus. In de zomer gecelebreerd en vlot gemisseerd voor de Mariagrot in de tuin. Waarna een paterstrappist en vla met krenten de zondag mooi maken.

Geen humor deze paus? Juist door hem aangeprezen en in praktijk gebracht om carrièrezucht te relativiseren. Ik denk dat het humor is die Bodar niet ligt. Zijn zachte humor blijkt uit alles; kleine grapjes en niet salueren voor een verstramde schildwacht van de Zwitserse Garde maar hem in zijn loop gauw een hand geven. Wie een uitgestoken hand miskent mist gevoel. Dat literatuur en cultuurhistorie misschien niet zijn grootste hobby is; dat lijkt bij deze man, die altijd de daad bij het woord wil voegen, niet eens onderwerp van discussie.

Maar ook hier spreekt Bodar zich over de zijns inziens overschatte paus tegen.

‘Menige priester kan er een voorbeeld aan nemen hoe hij de Mis opdraagt’.

Schrijft hij. Is zich met hart en ziel verenigen met Christus op dat moment niet veel belangrijker dan de theoretische wetenschap? Als dat zo is dan is er toch geen enkel bezwaar dat hij niet alle details kent van de Tridentijnse liturgie van 1570 die tijdens het concilie van Trente werd gestandaardiseerd door zijn voorganger Pius V en door andere pausen werd bijgesteld. Ook liturgie is geen gestold fenomeen; als het misoffer centraal staat dan doen uiterlijkheden er minder toe, een aspect waarop deze paus in doen en laten sterk de nadruk legt.

En – wat Bodar ook toegeeft – met heiligheid van handelen de H. Mis viert.

Dat hij de schitterende Jezusboeken van zijn voorganger en goede vriend paus Benedictus eveneens terdege kent blijkt uit al zijn stukken en ‘preekjes’ tot nu toe. Een voorganger die overigens van grootse nederigheid heeft getuigd door plaats te maken voor iemand die het met Argentijns temperament aankon de bezem door de augiasstal te halen. Een man die in de favela’s van Buenos Aires al het onrecht van de wereld heeft gezien. En wat Antoine Bodar, met alle respect, niet ziet en dat is wat cultuurhistorici en alias, met schone handen nooit zien, denk ik, dat is dat deze paus de kerk van zijn ondergang heeft gered. Zoals de historie zal uitspreken dat Benedictus dat heeft gedaan door af te treden. Vervangen door een paus die eindelijk begrijpt dat er over geloof niet te praten valt als de moeder niet voldoende melk in haar borst heeft om haar kind te voeden. Een paus die de kerk heeft gered door zijn agenda tegen armoede en voor het milieu maar vooral zijn concrete stappen, daden en maatregelen geestelijken die kinderen hebben misbruikt uit de kerk te zetten.

Ja, zonder teveel protocol.

Want met een protocol kan iemand met een trauma voor zijn leven niets

We moeten onderscheidend denken.

Ik respecteer als katholiek de priester Antoine Bodar ten zeerste. Maar er zitten in zijn verhaal, meen ik te kunnen vaststellen, zowel enkele goedbedoelde waarheden als, gevoed door literaire en cultuur historische voorliefdes, verschillende grote hiaten. Een overschatte paus? Ik zou willen zeggen 'een nog onvoldoende ingeschatte paus'. Een Godsvruchtige paus. Een vechtpaus voor het leven. Tegen de cultuur van het relativisme en het filosofen-pessimisme en voor de cultuur van het leven. Een paus van Hoop. Een paus van het volk.

(Rinie Maas is kroniekschrijver van het volkse leven van Breda en auteur van 20 regioboeken.)

5 Reacties op “Franciscus, een paus van het volk”

- [Guido:](#)
[2 maart 2015 om 14:15](#)

Voor mij is Bodar gewoon een aartsconservatief. Ik prijs mij gelukkig dat ik met zijn kerk(beeld) niets te maken heb.

[Beantwoorden](#)

- [peter stiekema:](#)
[3 maart 2015 om 09:26](#)

Ik blijf het maar een rare sekte vinden, die RK Kerk. Zo'n vijf-, zeshonderd jaar geleden waren de aanhangers trouwens nauwelijks van de IS te onderscheiden, qua moordlust, heksenvervolging, gedwongen katholisering (onder de katholieke Koningen, eind 15e eeuw, van bijvoorbeeld joden en mohammedanen) De bloedige vervolging van de Katharen, in de twaalfde en dertiende eeuw laten we dan maar even buiten beschouwing.

Wie de documentaire van Brandpunt, een paar weken geleden, heeft gezien, waarin ook die enge Bodar aan het woord kwam, weet genoeg. De macht van de Curie lijkt ongebroken en deze paus loopt een fikse kans vermoord te worden. Het zal je geloof maar wezen....

[Beantwoorden](#)

- [Guido:](#)
[3 maart 2015 om 11:07](#)

Ook al is het historisch allemaal waar, wat je schrijft, hiermee tref je wel de 'oprecht gelovige christen' in zijn integriteit. Op deze manier kun je alle godsdiensten onder het mes nemen, maar, aldus generaliserend, ook (actueel!) over de islam, zijn we toch verkeerd bezig. Dit komt bij mij teveel over als 'huilen met de wolven in het bos'. De r.-k kerk kende en kent ook helden. Zo koos Jorge Mario Bergoglio met 'Franciscus' geen slecht voorbeeld. Aanbevolen lectuur: 'Een man uit het dal van Spoleto' van Helene Nolthenius.

[Beantwoorden](#)

- [peter stiekema:](#)
[5 maart 2015 om 08:51](#)

Iedereen mag van mij geloven wat-ie wil. In Sinterklaas, de kerstman of de heilige koe. Ik vind het best, zolang ik er maar geen last van heb. En sommige godsdiensten hebben ons behoorlijk beperkt in onze menselijke mogelijkheden. Tot slot wil ik nog wijzen op een uitspraak van paus Leo X (1513-1521), voorganger van onze eigen Adrianus, maar dit terzijde. Leo was een Medici, een machtige man met machtige bondgenoten en hij stond aan het hoofd van een kerk die in die tijd de hoogste macht bezat, vlak voor de doorbraak van de reformatie, die in 1517 begon. Zijn uitspraak is vreemd voor een (onfeilbaar?) hoofd van de rk kerk: 'Hij heeft ons goed gediend, die mythe van Christus'.

[Beantwoorden](#)

- [Rinie Maas:](#)
[6 maart 2015 om 15:02](#)

Een eventueel twijfelende paus dus die Leo X. Interessant. Over Christus dezerzijds een eenmalige reactie. Daarvoor kunnen we terecht bij de meest directe bron, de apostel Paulus. In een van zijn vurige brieven aan de Galaten lezen we: 'Met Christus ben ik gekruisigd. Ik leef niet meer. Christus leeft in mij. Dit sterfelijk bestaan is voor mij nog slechts leven in het geloof van Gods zoon, die nog heeft liefgehad en zich voor mij heeft overgeleverd'. Fraai scheppend proza van de apostel Paulus, hoe dan ook. Een eenmalige reactie echter omdat mijn weerwoord op het essay van Antoine Bodar, over deze paus Franciscus die zich met inzet van al zijn krachten ongelooflijk bezig houdt met het hier, de noden van de volkeren, de armen, de eenzamen, de vervolgdgen, de oorlogsslachtoffers, de door het systeem uitgespuugde jeugd in de textiel fabrieken in Bangla Desh, de vergrijzing en in deze tijd niet rendabele ouderen en de kwetsbaren, het recht van de mens op een gelukkig bestaan hier en zich ogenschijnlijk misschien wat minder inlaat met het hiernamaals, in Trouw